

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 005.334

МАРЧЕНКО В.М.

Поведінковий підхід до управління ризиками проекту

Предмет дослідження – сукупність соціальних та біологічних характеристик учасників проекту, які лежать в основі формування поведінкових компетенцій в процесі управління проектом та його ризиками.

Мета статті полягає в дослідженні джерел формування поведінкових ризиків в процесі управління проектом.

Методологія проведення роботи – системний підхід до аналізу ризиків та управління ризиками проекту.

Результати роботи. Здійснена ідентифікація груп ризиків у відповідності до сутності базових понять «ризик», «проект», «управління проектом». Визначена сукупність соціальних та біологічних характеристик, які лежать в основі формування поведінкової компетенції менеджера та команди проекту.

Узагальнено вплив соціальних та біологічних характеристик членів команди на формування ризиків проекту. Запропоновано систему заходів з попередження ризиків проекту.

Висновки. В проектній діяльності основним активом проекту є людський капітал, сформований в цілісну систему компетенцій менеджера та команди проекту. Питання дослідження джерел появи ризиків реалізації проекту, обумовлених комбінуванням в команді проекту різних співвідношень позитивних та негативних соціальних та біологічних характеристик, та способів управління такими ризиками потребує наукового розвитку з огляду на їх вплив на успішність виконання проекту в цілому.

Запропонований підхід до управління ризиками проекту на основі ідентифікації соціальної та біологічної природи членів команди та відповідних джерел можливих ризиків, дозволяє сформулювати систему попередження ризиків та впливати на успішність проекту на початкових етапах його реалізації.

Ключові слова: ризик проекту, управління проектом, управління ризиками проекту, поведінкові компетенції.

МАРЧЕНКО В.М.

Поведенческий подход к управлению рисками проекта

Предмет исследования – совокупность социальных и биологических характеристик участников проекта, которые лежат в основе формирования поведенческих компетенций в процессе управления проектом и его рисками.

Цель статьи заключается в исследовании источников формирования поведенческих рисков в процессе управления проектом.

Методология проведения работы – системный подход к анализу рисков и управления рисками проекта.

Результаты работы. Осуществлена идентификация групп рисков в соответствии с сущностью базовых понятий «риск», «проект», «управление проектом». Определена совокупность социальных и биологических характеристик, которые лежат в основе формирования поведенческой компетенции менеджера и команды проекта.

Обобщено влияние социальных и биологических характеристик членов команды на формирование рисков проекта. Предложена система мер по предупреждению рисков проекта.

Выводы. В проектной деятельности основным активом проекта является человеческий капитал, сформированный в целостную систему компетенций менеджера и команды проекта. Вопросы исследования источников появления рисков реализации проекта, обусловленных комбинированием в команде проекта различных соотношений положительных и отрицательных социальных и биологических характеристик, и способов управления такими рисками требует научного развития с учетом их влияние на успешность выполнения проекта в целом.

Предложенный подход к управлению рисками проекта на основе идентификации социальной и биологической природы членов команды и соответствующих источников возможных рисков, позволяет сформировать систему предупреждения рисков и влиять на успешность проекта на начальных этапах его реализации.

Ключевые слова: риск проекта, управление проектом, управление рисками проекта, поведенческие компетенции.

MARCHENKO V.M.

Behavioral approach to project risk management

The subject of the study is the set of social and biological characteristics of the project participants that underlie the formation of behavioral competencies in the project management and its risks.

The purpose of the article is to investigate the sources of behavioral risk formation in the project management process.

Work methodology is a systematic approach to risk analysis and project risk management.

Results of work. Identification of risk groups in accordance with the essence of the basic concepts of «risk», «project», «project management». The set of social and biological characteristics that underlie the behavioral competence of the project manager and team is identified.

The influence of team members' social and biological characteristics on project risk generalization is generalized. A system of risk prevention measures has been proposed.

Conclusions. In the project activity, the main asset of the project is human capital, formed into a coherent system of competencies of the project manager and the team. The research question of the sources of occurrence of project implementation risks caused by the combination of different ratios of positive and negative social and biological characteristics in the project team and ways of managing such risks requires scientific development in view of their impact on the success of the project as a whole.

The proposed approach to project risk management, based on the identification of the social and biological nature of team members and relevant sources of potential risks, allows for the formation of a risk prevention system and influence the success of the project in the initial stages of its implementation.

Keywords: project risk, project management, project risk management, behavioral competencies

Постановка проблеми. Розвиток економіки, як процес динамічного приросту результативності її функціонування, відбувається шляхом розши-

рення масштабів її діяльності або зростання цін виробників товарів та послуг. Перший із означених способів реалізується завдяки як розши-

ренню масштабів існуючої діяльності, так і впровадженню інноваційних проектів, які в сукупності забезпечують досягнення мети та вирішення завдань, спрямованих на забезпечення її реалізації.

У сформованій логіці економічних взаємозалежностей особливе місце відводиться проектній діяльності, в результаті реалізації якої розробляються нові технології, нові види техніки, нові об'єкти тощо. Отже, цінність проектної діяльності для економіки обумовлена її здатністю впливати як на кількісні масштаби, так і на якісні характеристики її розвитку. Однак кількісні та якісні параметри впливу на стан економіки на пряму залежать від якості виконання проекту, на який впливає як сукупність ризиків, пов'язаних з реалізацією проекту, так і сукупність ризиків, пов'язаних із забезпеченням його реалізації, а саме ризиків організації проектної діяльності.

Проектна діяльність, реалізуючись на сукупності стандартизованих процесів та операцій, має низку специфічних особливостей, обумовлених як видом економічної діяльності, в якій здійснюється практична реалізація проекту (будівництво, промисловість, фінансова сфера тощо), так і цінністю реалізації таких проектів. Кожен із означених видів економічної діяльності має сукупність як загальних, так і специфічних ризиків, джерелом походження яких є: макроекономічні та зовнішні ризики відповідного виду економічної діяльності, ризики реалізації процесів проекту, ризики зміни інтересів стейкхолдерів проекту тощо. Відповідно, вся сукупність означених ризиків потребує розробки як механізмів та інструментів управління сукупністю ризиків, цілісність та комплексність яких дозволяє розробити систему ідентифікації, оцінювання, моніторингу, попередження та контролю за джерелами появи ризиків, так і способів та напрямів зменшення негативного впливу ризиків на цінність реалізації проекту для кожного із його учасників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання наукового узагальнення теоретичних, методичних та практичних підходів до управління проектами є об'єктами дослідження наукового пошуку як в галузі економічних, так і технічних наук. Економічне обґрунтування процесів управління проектами знайшло широке дослідження в працях [1,3,4,6,7].

Питання управління проектними ризиками знайшли свій розвиток у працях [2,5].

Попри широкий спектр досліджуваних питань, в економічній науці залишається недостатньо вирішеною проблема дослідження джерел формування ризиків, управління якими дозволить зменшити збитки та небезпеки реалізації проекту.

Мета статті полягає в дослідженні джерел формування поведінкових ризиків в процесі управління проектом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування теоретичних та методичних підходів до управління проектними ризиками базується на уточненні сутності його базових понять, а саме: поняття «проект», «управління проектом», «ризик проекту», «управління проектними ризиками».

Під поняттям «проект» науковці розуміють:

- процес з визначеними термінами початку і закінчення, конкретними вимогами, обмеженнями за часом, затратами та ресурсами;
- діяльність зі створення унікальної продукції чи послуги;
- унікальний комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на досягнення визначеної мети в умовах обмеженості термінів, бюджету та характеристик результатів;
- тимчасове утворення [2,6].

Отже, виходячи із наведених трактувань, автори виокремлюють основні властивості проекту, якими є: тимчасовий характер діяльності над проектом, чітка обумовленість термінів, ресурсів та бюджету виконання проекту, визначеність вихідних результатів проекту.

В більшості наукових джерел поняття «управління проектом» трактується як:

- логічно упорядкована сукупність дій в межах реалізації функцій планування, організації, відслідковування та контролювання всіх етапів проекту [2,6]
- «обмежена низка взаємопов'язаних дій, в ході здійснення яких використовуються один або більше типів початкових продуктів, а потім за допомогою одного або декількох перетворень створюється вихідний продукт, який становить цінність для замовника» [7, с. 92];
- процес застосування знань, навичок, методів, засобів і технологій у проектній діяльності з метою досягнення сподівань учасників проекту [1,3,5].

У відповідності до наведених визначень, властивостями процесу управління проектами є: логічна упорядкованість процесів перетворення вхідних ресурсів у вихідний результат, цілеспрямованість дій, ціннісний характер процесу управ-

ління на основі реалізації економічних та соціальних інтересів його учасників.

Необхідно зауважити, що в класичному менеджменті вся система управління формується із підсистеми забезпечення управління, куди, з урахуванням об'єкту даного дослідження, варто віднести систему ресурсного, кадрового, технічного, інформаційного забезпечення виконання проекту та власне системи управління процесами виконання проекту.

Ризик в економічній літературі трактується майже однозначно як міра очікуваних втрат.

Ризик проекту – «це непередбачувана подія або умова, яка у випадку виникнення має позитивний або негативний вплив по меншій мірі хоч би на одну із цілей проекту, наприклад, терміни, вартість, результат або якість» [5, с. 238].

Основними властивостями ризику є його невизначеність (ймовірність) часу настання та сили впливу, очікування втрат в результаті настання ризику. Сукупність ризиків завжди обумовлена сукупність факторів негативної дії як загального, так і специфічного характеру, які виникають зважаючи на особливості галузі проектної діяльності. Так, реалізація проектів в більшості галузей промислової діяльності пов'язана з необхідністю управління наступною сукупністю ризиків: технічні, ризики учасників проекту, юридичні, економічні, політичні, адміністративні, фінансові, маркетингові, екологічні, військові, будівельно-експлуатаційні, специфічні та ін [2, с 40]. В стандарті Інституту проектного управління США «A Guide to the Project Management Body of Knowledge» (PMBOK Guide) ризик визначений як процес реалізації наступної послідовності дій: планування управління ризиками, ідентифікація ризиків, якісний аналіз ризиків, кількісний аналіз ризиків, планування реагування на ризики, моніторинг та управління ризиками [5, с. 237].

Отже, властивостями процесу управління проектними ризиками є: системність підходу до

своєчасного виявлення джерел ризиків, функціональність системи попередження та нейтралізації негативних впливів проектних ризиків на результати реалізації проекту.

У відповідності до ідентифікованих властивостей проекту, проектних ризиків та управління проектом, виникає можливість формування комплексної системи проектних ризиків (табл. 1).

Ризики кадрового забезпечення в контексті управління проектами трактуються як непередбачувана умова позитивного або негативного впливу соціальних та біологічних характеристик учасників проекту на реалізацію цілей проекту (вартість, терміни, цінність).

На ролі кадрового забезпечення в управлінні проектами наголошує стандарт IPMA (Міжнародної асоціації управління проектами) National Competence Baseline, NCB UA Version 3.1 (NCB означає «Національні стандарти оцінки компетенції», в яких враховані національні та культурні відмінності [1, с.7]. Запорукою успішної реалізації проектів за стандартами IPMA Competence Baseline Version 2.0 є знання та досвід управління проектами.

Стандарт IPMA розглядає процес управління проектами як реалізацію трьох складових: технічної, поведінкової та контекстуальної. В означеному процесі управління проектами поведінкова складова визначена як один із індикаторів успішної реалізації проектів, оскільки базується на оцінюванні поведінки та особистого ставлення менеджера та членів команди до проекту.

Бушуєв С.Д. та Бушуєва Н.С., розвиваючи науковий напрям проектного управління в Україні [1], виокремлюють джерела відповідної поведінки менеджера, якими є особисті якості і професійні навички, та прояви поведінки, до яких відносять: лідерство, участь та мотивацію, творчість, орієнтацію на результат, продуктивність, надійність, розуміння цінностей.

Різні комбінації особистих якостей людини розглядаються як природна чи набута здатність лю-

Таблиця 1. Ідентифікація груп ризиків у відповідності до сутності базових понять

Система забезпечення виконання проекту	Сутність ризику
Ризики матеріального забезпечення	Зміни вартості та якості матеріальних ресурсів
Ризики кадрового забезпечення команди проекту	Поява негативної енергії колективної взаємодії
Ризики інформаційного забезпечення	Неналежний рівень документування процесів та звітності
Ризики технічного забезпечення	Зміни вартості та стану техніки в процесі виконання проекту
Ризики інвестування	Зміна вартості інвестованих коштів

Таблиця 2. Сутність характеристик індивідуума

Характеристики	Сутність характеристики
Соціальні характеристики	
Потреби	це психологічні стани, які переживає людина у зв'язку з необхідністю в чомусь. Найбільш відома пірамідальна конфігурація ієрархії потреб будь-якої особистості, розроблена Маслоу.
Інтереси	емоційно забарвлена спрямованість людини на певний об'єкт чи діяльність, викликана позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось
Переконання	віра у що-небудь на основі якихось доказів, спостережень, роздумів
Цінності	важливість, значущість чого-небудь
Світо-сприйняття	сукупність думок, почуттів людини як реакція на навколишній світ
Соціально-біологічні характеристики	
Знання	це інформація, яка повинна бути освоєна через переосмислення
Здібності	освоєні знання
Здатності	треновані вміння
Привички	звичка до певного заняття
Біосоціальні характеристики	
Емоції	чуттєва реакція людини на зовнішній світ
Воля	влада над собою, керування своїми діями й свідоме регулювання своєї поведінки
Інтелект	рівень розумового розвитку людини
Біологічні характеристики	
Темперамент	сукупність індивідуальних особливостей особистості, в основі яких лежать типи вищої нервової діяльності, котрі характеризують силу, швидкість, напруженість, урівноваженість перебігу психічних процесів

дини до самоорганізації в процесі діяльності. Збалансоване поєднання в команді проектних якостей, необхідних для виконання проектних завдань, створюють підґрунтя для самоорганізації.

Ефективна взаємодія в команді можлива завдяки взаємодії індивідуумів як носіїв біологічних, соціально-біологічних, біосоціальних та соціальних характеристик (табл. 2).

Всі сучасні концепції управління людським капіталом будуються на комбінації соціальних та біологічних характеристик, ділячи майже порівну потенціал майбутньої ефективності між двома групами характеристик.

Спираючись на вищеозначену сукупність соціальних та біологічних характеристик індивідуума, компетенції менеджера та членів команди проекту є комбінацією таких характеристик. При цьому кожна соціальна чи біологічна характеристика відповідає за реалізацію визначеної компетенції виконавця (табл. 3).

Спираючись на змістовну сутність кожної із характеристик та враховуючи, що базовим процесом реалізації проекту є процес поєднання (змішування, комбінування) характеристик в команді проекту, для дослідження соціальних та біологічних основ появи ризиків, які перешкоджають успішній реалізації проекту, слід сформулювати

групи таких характеристик, наявність яких в трудовому колективі може призвести до ризикових ситуацій діяльності.

Взаємодія виконавців в команді може стати причиною суперечок, непорозумінь, конфліктів, а при їх збільшенні за межу критично допустимих – до збитків проекту.

Внутрішньою причиною виникнення таких ризиків є невідповідність між внутрішнім та зовнішнім, між соціально-біологічними потребами члена команди проекту та можливістю їх задоволення в проекті.

В індивідуумі наявні всі характеристики з тією лише відмінністю, що в кожному із них різним є характер цієї характеристики (позитивний, негативний), її рівень (великий, малий) та вид (темперамент, інтереси, цінності, світосприйняття).

Сила негативної енергії їх взаємодії залежить від комбінування та доповнення характеристик одного індивідуума характеристиками іншого.

Кожна група соціальних та біологічних характеристик членів колективу, реалізуючись через систему міжособистісних та групових взаємозв'язків, несе відповідну позитивну чи негативну енергію такої взаємодії. Так, позитивний вплив групи соціальних характеристик членів команди відповідає за усвідомлення мі-

Таблиця 3. Ідентифікація складових поведінкової компетенції менеджера та команди проекту у відповідності до їх соціальних та біологічних характеристик

Характеристики	Складові поведінкової компетенції
Потреби	– ефективна мотивація
Інтереси Цінності Переконання	– безперервне прагнення досягти результатів проекту
Знання	– знання стандартів управління проектами, галузевих особливостей виду діяльності, середовища виконання проекту, методів проектного управління
Професійні здібності	– здібності до ідентифікації проблем, їх джерел і розробці рішень щодо їх подолання; – здібностей до координації: гармонізація різноманітних дій для повної оптимізації проекту; – здібності до фокусування зусиль команди на інноваціях; – здібності до планування успішної концепції проекту, структурування завдань та моніторингу їх виконання; – здібностей до реалізації проекту
Здатності	– здатності до стратегічного мислення; – здатність до планування проектних цілей і завдань, організації ресурсів, управління виконанням; – здатність до підтримки високоефективної роботи команди шляхом мотивації і можливостей самореалізації
Привички	– самодисципліна, самореалізація; – постійний моніторинг та контроль середовища та команди проекту
Воля Інтелект	– здібності до використання системного підходу, побудови команди, контролю проекту і вирішення проблем; – здібності до балансування між різними робочими групами та зацікавленими сторонами, позбавлення від напруженості, конкуренції – здатності до самоорганізації, високі норми етики, прийняття на себе відповідальності, далекоглядність
Темперамент Потреби	– лідерство для збільшення доданої вартості і впровадження інновацій; – націленості на досягнення результату: ініціативність і обов'язковість; – здатність до ініціативи, підтримки ентузіазму для досягнення результату шляхом командної роботи, впровадження рольової моделі

сії, цілей, стратегію, політику самореалізації членів колективу, збалансованість внутрішніх та зовнішніх відносин, негативний їх вплив має прояви у неналежній стратегічній розробленості проекту, відсутності комунікацій з власниками проекту, втраті іміджу команди проекту та проектною організацією тощо.

Група соціально-біологічних характеристик є визначальною при формуванні процесів, які потребують спеціальних професійних знань: розробці системи відповідальності, вибору методів управління проектом, спеціальних технічних

знань. Негативна енергія впливу даної групи характеристик на виконання проекту прояви у неналежному рівні здібностей та здатностей команди проекту.

Узагальнення впливу соціальних та біологічних характеристик членів колективу на формування ризиків проекту представлено в таблиці 4.

Управління ризиками полягає у попередженні негативних проявів біологічних та соціальних характеристик як кожного із членів команди, так і негативної колективної енергії шляхом розробки системи заходів, спрямованих на задоволен-

Таблиця 4. Вплив характеристик членів команди проекту на ризик проекту

№ п/п	Негативні прояви групи характеристик	Група ризиків
1	Соціальні	Ризик цілеспрямованості Репутаційний ризик
2	Соціально-біологічні	Ризик результативності Ризик компетенцій
3	Біосоціальні	Комунікативний ризик
4	Біологічні	Ризик ініціативності Ризик лідерства

Таблиця 5. Система заходів з попередження ризиків проекту

Характеристики	Система заходів з попередження ризиків
Потреби	Система індивідуального та колективного економічного інтересу в успішній реалізації проекту
Інтереси Цінності Переконання	Система особистої та колективної відповідальності
Знання	Система стимулювання розвитку знань
Здібності	Система стимулювання розвитку здібностей
Здатності	Система стимулювання прояву здатностей
Привички	Формалізація базових процесів організації виконання проекту
Воля	Система колективної та управлінської підтримки
Інтелект	Розробка кодексу поведінки в команді Відповідність діяльності інтелектуальному потенціалу члена команди
Темперамент Потреби	Відповідність діяльності темпераменту індивідуума Формування умов реалізації креативного та інноваційного потенціалу члена команди

ня потреб, реалізацію здатностей, використан-
ня здібностей членів команди проекту. Система
попередження командних проектних ризиків по-
лягає у ідентифікації соціальних та біологічних
характеристик, як потенційних джерел ризиків,
оцінюванні їх впливу на досягнення цілей проекту
та формування політики убезпечення проекту від
їх негативних наслідків (табл. 5).

Висновки

У науковій літературі питання управління проек-
тними ризиками досліджуються здебільшого з по-
зицій стандартних процесів, визначених в міжна-
родних стандартах проектного управління, до яких
відносяться процеси планування управління ризи-
ками, ідентифікація ризиків, якісний аналіз ризиків;
кількісний аналіз ризиків; планування реагування
на ризики; моніторинг та управління ризиками.

Більшість наукових праць розвивають процеси
чи удосконалюють методичні підходи до оціню-
вання ризиків проектів.

Зважаючи, що в проектній діяльності основним
активом проекту є людський капітал, сформова-
ний в цілісну систему компетенцій менеджера та
команди проекту, питання дослідження джерел
появи ризиків реалізації проекту, обумовлених
комбінуванням в команді проекту різних співвід-
ношень позитивних та негативних соціальних та
біологічних характеристик, та способів управлін-
ня такими ризиками потребує наукового розви-
тку з огляду на їх вплив на успішність виконання
проекту в цілому.

Запропонований підхід до управління ризика-
ми проекту на основі ідентифікації соціальної та
біологічної природи членів команди та відповід-

них джерел можливих ризиків, дозволяє сфор-
мувати систему попередження ризиків та впли-
вати на успішність проекту на початкових етапах
його реалізації.

Список використаних джерел

1. Бушуев С., Бушуева Н. Управление проектами: основы проф. знаний и система оценки компетентности проектных менеджеров (National Competence Baseline, NCB UA Version 3.1) К.: ІПІДІУМ, 2010. 208 с.
2. Верес О.М., Катренко А.В., Рішняк І.В., Чаплига В.М. Управління ризиками в проектній діяльності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 2003. № 489 : Інформаційні системи та мережі. С. 38–49.
3. Верич Ю. Л. Процесний підхід до управління проєктами. Вісник ДонНУЕТ. № 4 (52), 2011. С.105–109.
4. Данченко О.Б. Огляд сучасних методологій управління ризиками в проєктах. Управління проєктами та розвиток виробництва, 2014, № 1(49) С. 16–25
5. Руководство к Своду знаний по управлению проєктами (Руководство PMBOK®) Третье издание 2004 Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newtown Square, PA 19073–3299 USA / США
6. Саричев Д.О. Ціннісно–процесне управління проєктами на підприємстві. Дисертація ... к.е.н. за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2017. 237 с.
7. Фатрелл Р.Т., Шафер Д.Ф, Шафер Л.И. Управление программными проектами: достижение оптимального качества при минимуме затрат. Серия Института качества программного обеспечения. М.: Вильямс, 2003. 1125 с.

References

1. Bushuev S., Bushueva N. Upravlenye proektamy: osnovy prof. znaniy u sistema otsenky kompetentnosti proektnykh menedzherov (National Competence Base-line, NCB UA Version 3.1) K.: IRIDIUM, 2010. 208 p..

2. Veres O.M., Katrenko A.V., Rishniak I.V., Chaplyha V.M. Upravlinnia ryzykamy v proektnii diialnosti. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika», 2003. № 489 : Informatsiini systemy ta merezhi. PP. 38–49.

3. Verych Yu. L. Protsesnyi pidkhid do upravlinnia proektamy. Visnyk DonNUET. № 4 (52), 2011. PP.105–109.

3. Danchenko O.B. Ohliad suchasnykh metodolohii upravlinnia ryzykamy v proektakh. Upravlinnia proektamy ta rozvytok vyrobnytstva, 2014, № 1(49) P. 16–25

4. Rukovodstvo k Svodu znaniy po upravlyeniyu proektamy (Rukovodstvo PMBOK®) Trete yzdanye 2004 Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newtown Square, PA 19073–3299 USA / SShA

5. Sarychev D.O. Tsinnisno–protsesne upravlinnia proektamy na pidpriemstvi. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia k.e.n. za spetsialnistiu 08.00.04 – Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy (za vydamy ekonomichnoi diialnosti), DVNZ «Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet imeni Vadyma Hetmana», Kyiv, 2017. 237 p.

6. Fatrell R. T., Shafer D.F., Shafer L.Y. Upravlenye proghrammnyy proektamy: dostyzhenyie optymalno–

ho kachestva pry mynymume zatrat. Seryia Ynstitutu kachestva proghrammnoho obespecheniya. M.: Vyliams, 2003. 1125 p.

Дані про автора

Марченко Валентина Миколаївна,

д. е. н., професор кафедри економіки та підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
e-mail: tina_m_2008@ukr.net

Данные об авторе

Марченко Валентина Николаевна,

д. э. н., профессор кафедры экономики и предпринимательства, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»
e-mail: tina_m_2008@ukr.net

Data about the author

Valentina Marchenko,

doctor of Economics, professor of the Department of Economics and Entrepreneurship National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»
e-mail: tina_m_2008@ukr.net

УДК 338.2/027:2331/2

БАТАГОВИЧ М.І.

Оцінка ефективності бюджетної підтримки виробників

Предметом дослідження є обсяги надання бюджетної підтримки вітчизняним виробникам для коригування «провалів ринкового механізму».

Метою дослідження є оцінка сучасного стану, тенденцій надання бюджетної підтримки вітчизняним виробникам, а також формування висновків щодо ефективності таких державних заходів.

Методи дослідження. *Методологічною основою виконання дослідження стало використання сукупності загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: узагальнень та наукової абстракції (при розкритті понятійно–категоріального апарату досліджуваної проблематики); історико–логічного (для проведення дослідження поглядів вчених на необхідність державного втручання у діяльність суб'єктів господарювання); екстраполяції (при визначенні можливості імплементації наявного світового досвіду у вітчизняну практику); просторового (у процесі виявлення національних особливостей надання державної підтримки суб'єктам господарювання); графічного методу візуалізації (для наочного відображення тенденцій у сфері державної підтримки вітчизняних суб'єктів господарювання), економетричного моделювання (для з'ясування казуальності обсягів бюджетної підтримки з цільовими показниками).*

Результати роботи. *У роботі з'ясовано, що основними цілями, на які має спрямовуватись державна підтримка, є коригування «провалів ринкового механізму»: позитивні екстерналії, неефективна конкуренція; суспільні блага; безробіття. На основі аналізу ефективності державної допомоги зроблено висновок, що обсяги бюджетних видатків спрямованих на фінансування наукових*